

Ligestillings- og
diskrimineringsombudet

Nærings- og handelsdepartementet
Pb. 8014 Dep
0030 OSLO

Vår ref.
06/1993-2-EG

Deres ref.

Dato:
19.01.2007

STORTINGSMELDING OM INNOVASJON - INVITASJON TIL Å KOMME MED SYNSPUNKTER

Ligestillings- og diskrimineringsombudet viser til brev datert 21. desember om ovennevnte sak. Ombudet vil understreke at et kjønns- og likestillingsperspektiv helst bør være integrert i forhold til alle tema som er nevnt, heller enn å bli nevnt i et særlig underkapittel. Ombudet arbeider i forhold til flere grupper i arbeidslivet, i og med at vårt mandat omfatter diskriminering på grunnlag av bl.a. alder, kjønn, etnisitet, religion/livssyn, språk, seksuell orientering og nedsatt funksjonsevne.

Arbeidslivsforskning om etniske minoriteter, personer med nedsatt funksjonsevne og andre diskriminerte grupper fokuserer gjerne på problemer, barrierer og diskriminering. Norsk forskning om innovasjon og entreprenørskap inkluderer i liten grad et perspektiv som ivaretar potensialet til personer med nedsatt funksjonsevne, med minoritetsbakgrunn eller seniorer, selv om det i noen grad er fokusert på kvinner.

I deres brev ber dere om innspill om innovasjonssystemet, dvs samarbeidet mellom myndigheter, næringsliv, forskningsmiljøer, finansielle aktører etc. Vi har valgt å fokusere på temaet **entreprenørskap** i forhold til fire grupper – kvinner, personer med innvandrerbakgrunn, personer med nedsatt funksjonsevne og seniorer.

Kvinner

Norge har kommet kort når det gjelder entreprenørskap generelt, og kvinnelige entreprenører spesielt. Selv om antallet kvinner som forsøker å etablere bedrifter er voksende i Norge, er tendensen her langt svakere enn i andre land. Det bør derfor tilrettelegges for at kvinner har like muligheter som menn til å realisere sitt potensial som entreprenører. I henhold til SSB er hvert tredje enkeltpersonforetak etablert av en kvinne. I over halvparten av alle nyetablerte foretak er kun menn ansatt.

Virkemidler som stimulerer til entreprenørskap blant kvinner kan brukes som et distriktspolitisk satsingsområde. Entreprenørskap blant kvinner kan

potensielt bidra til en mer positiv utvikling i distriktene. Kvinner etablerer hovedsakelig innenfor et relativt smalt spekter av bransjer. De etablerer og leder i gjennomsnitt mindre bedrifter enn menn, målt både ved sysselsetting og omsetning. Bransjeforskjellene samsvarer med hvordan arbeidsmarkedet og utdanning i Norge er kjønnsdelt. Disse forskjellene oppstår altså fordi kvinner (samlet sett) har utdanning til, og erfaring fra, andre bransjer enn menn. Kvinner etablerer oftere virksomhet innen privat tjenesteyting, mens menn oftest etablerer innen bygg og anlegg og transport. En stor andel av både kvinners og menns etableringer befinner seg imidlertid innen varehandel og hotell/restaurant.

Av prosesser som er iverksatt for å bedre betingelsene for likestilling innenfor entreprenørskap, finnes etablereropplæring, rådgivning/veiledning og finansiering av bedriftsetableringen. Selv om andelen kvinner som etablerer egen bedrift i Norge har steget noe de siste årene, er andelen fortsatt lav. Norge har på dette feltet ennå ikke klart å utnytte potensialet i forhold til næringsutvikling maksimalt. Når det gjelder entreprenørskap dokumenteres det et stort behov for spesielle tiltak for å øke andelen kvinnelige entreprenører.

Regjeringens plan for helhetlig innovasjonspolitikken inneholdt ingen konkrete tiltak for å få fram flere kvinnelige gründere som kan øke verdiskapningen i Norge. Gjennom arbeidet med St.prp. nr. 51 (2002-2003) og Innst. S. nr. 283 (2002-2003), Ot.prp. nr. 14 (2003 - 2004), om lov Innovasjon Norge, har Stortinget vedtatt et økt fokus på kvinner som ledere og entreprenører. Samlet sett har tiltakene for å stimulere til økt næringsutvikling for kvinner til nå ikke fungert godt nok. Myndighetene må få en mye tydeligere politikk og ressursinnsats på dette området.

Innovasjon Norge bør videreføre og utvide den helhetlige strategien på kvinnesatsing som styret i SND vedtok i 2003. Myndighetene og næringslivet kunne få et tettere samvirke mht å oppmuntre til etablering og videre utvikling av kvinne-eide småbedrifter. Økt entreprenørskap lokalt kunne stimuleres via offentlige myndigheters innkjøp og inngåelse av kontrakter, sentralt og lokalt. Selvstendig næringsdrivendes rettigheter i forbindelse med svangerskap og fødsel må styrkes. I dag vil kvinnelige og mannlige entreprenører tape store beløp på svangerskap og fødsel. Dessuten mangler de rett til omsorgspenger når barn er syke.

Personer med innvandrerbakgrunn

Selv om innvandrerbefolkningen utgjør kun 7,6 prosent av den totale befolkningen i Norge, så har mer enn hvert tiende enkeltpersonforetak som ble etablert i 2003, innehaver fra innvandrerbefolkningen. Personer med innvandrerbakgrunn synes å være høyt representert i hotell- og restaurantbransjen, i dagligvaren og i helse- og sosialområdet.

Personer med innvandrerbakgrunn møter diskriminering og barrierer for å bli ansatt i en del bransjer. Etablering av egne bedrifter eller ansettelse i mindre foretak eid av andre personer med innvandrerbakgrunn synes å være et alternativ for mange. Samtidig finnes det ikke systematikk i arbeidet med å stimulere til entreprenørskap på tvers av næringslivet, også for personer med innvandrerbakgrunn. Mange personer med innvandrerbakgrunn får ikke brukt

hele sin kompetanse på sin arbeidsplass. Det finnes et potensial for nytenkning, annerledes problemløsning og innovasjon gitt det mangfoldet som finnes i utdanning og erfaring i gruppen. Dette forblir en uutnyttet ressurs uten en mer gjennomtenkt strategi for å finne innovatører og stimulere etablerere. Det finnes forskning om og gode modeller for hvordan man kan styrke og stimulere entreprenører med etnisk minoritetsbakgrunn fra andre land, deriblant Storbritannia.

Stortingsmeldingen bør adressere flere spørsmål knyttet til mangfold også mht innovasjon og entreprenørskap –

- Hvordan kan økt stimulering til entreprenørskap blant etniske minoriteter brukes aktivt for å motarbeide et segregert arbeidsmarked i Norge.
- Finnes det uutnyttet kunnskap og nettverk blant personer med innvandrerbakgrunn som kan brukes aktivt i å fremme handel og eksport Norsk næringsliv kunne i større grad utvikle måter å ta i bruk ressurspersoner som kan både norsk og språket i landet tilpotensielle handelspartnere..
- Hvilke erfaringer har menn og kvinner med innvandrerbakgrunn som allerede er entreprenører?
- Hvordan kan man stimulere kvinner med innvandrerbakgrunn til å bli entreprenører i større grad?

Personer med nedsatt funksjonsevne

Mange blir entreprenører fordi de ønsker å realisere en forretningsidé, men for noen er det også et alternativ fordi man møter diskriminering eller manglende muligheter for ansettelse i etablerte bedrifter. Rapporten Full deltakelse for alle fra Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne dokumenterer med all tydelighet de barrierene og den diskriminering som møter gruppen. Privat næringsliv drar i liten grad nytte av personer med interessant kompetanse og arbeidskapasitet som har nedsatt funksjonsevne.

Ny teknologi gir muligheter for å minimere betydningen av for eksempel synshemming, hørselshemming og bevegelseshemming. Statens satsing på universell utforming på design er viktig, men ikke tilstrekkelig. Innovasjonen bør også skje mht å organisere arbeidsoppgaver og arbeidsplasser optimalt for å maksimere arbeidsmulighetene til personer med nedsatt funksjonsevne.

I arbeidet med Stortingsmeldingen ville det være en fordel å vurdere hvordan man kan fremme/stimulere entreprenørskap også for personer med nedsatt funksjonsevne. I USA finnes det etablererstøtte og informasjon tilrettelagt for denne gruppen, og innen EU har man erfaring og kunnskap om "disability entrepreneurship". Her vil Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne kunne gi mer informasjon om modeller og ordninger.

Seniorer

I en undersøkelse foretatt av NUTEC i Sverige¹ påpeker man at det er minst to grunner til å vurdere nye tiltak for å stimulere eldre entreprenører. For det første krever den demografiske utviklingen at man finner måter å beholde flere seniorer i arbeid. For det andre er det overraskende høy vilje/ønske om å starte foretak blant seniorer i Sverige. Så mange som 24% av personer mellom 50-70 sa at de ville foretrekke å være entreprenører. I alt 19% av nystartede foretak var startet av personer i aldersspennet 50-70. Rapporten påpeker at det i og for seg ikke er behov for offentlige støttetiltak for de som har startet for seg selv, men at både informasjon og annen støtte kunne vært nyttig for de mange som ønsker å bli entreprenører. Rapporten konkluderer med at seniorer godt er i stand til å være entreprenører, og at denne arbeidsformen er en fleksibel og stimulerende måte å avslutte karrieren på. Dette er til fordel for samfunnet som helhet, spesielt hvis alternativet er tidlig pensjonering eller arbeidsledighet. Funnene er meget interessante i lys av forestillinger om at seniorer er mindre fleksible eller mindre omstillingsvillige enn unge arbeidstakere.

Et norsk rådgivningsbyrå med mange seniorer blant brukerne melder om behov for opplæring i eksisterende lovverk og ordninger for entreprenører samt risikohåndtering.

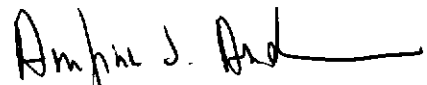
Oppsummering

- Det er behov for forskning i norsk sammenheng som bygger på forskning fra andre land mht entreprenørskap og effektene av en mangfoldig innovasjonspolitik.
- Det er behov for en mer helhetlig politikk for entreprenørskap som ivaretar behovene til de nevnte grupper. I vår gjennomgang nevnes de separat, men det er også mulig å ha en strategi som vil bidra til læring og nettverk på tvers av ulike grupper, for eksempel via mentorordninger eller felles kurs for nye entreprenører.

Med vennlig hilsen

Beate Gangås
Likestillings- og diskrimineringsombud

Arnfinn J. Andersen
Avdelingsleder

¹ Seniority and Entrepreneurship; Experiences of senior entrepreneurship in Japan applied to the situation in Sweden Rapport fra NUTEC 2005